

LES MISSIONS DELS FRARES I LA XINA DE MENDOZA EL TESTIMONI DE DOS MAPES XINESOS

El nivell cultural dels sangley també resulta ben evident a través d'un mapa. Des del moment en què van arribar a les Filipines, els espanyols havien provat d'obtenir un mapa de la Xina, en primer lloc demanant-lo als portuguesos de Macau, que van refusar la petició. Aleshores van acudir als xinesos, que van fer uns dibuixos a mà alçada *in situ*. Però treure un mapa de la Xina fora de la Xina no era cosa fàcil. Els mapes tenien un fort component polític i estava estrictament prohibit treure'ls fora del país. Però els sangley van portar-ne un, i no un mapa qualsevol: no pas un que es pogués trobar en una llibreria normal.

Aquest era un mapa immens: l'Arxiu General d'Índies de Sevilla en té l'única còpia que en queda. Té la forma d'un mapa Ming clàssic, amb la Xina ocupant tota la superfície d'un rectangle perfecte. I, com era habitual als mapes Ming, i com indica el seu títol, conté informació tant moderna com antiga, amb referències exhaustives a tots els nivells administratius xinesos, acompanyades amb llargues explicacions històriques.

Aquest és un mapa extraordinari, ple d'un coneixement enciclopèdic, al qual llargues inscripcions resumeixen la història de les diferents províncies i estats fronterers. Una Corea gegantina i el Japó i les illes Ryūkyū fora de lloc també són habituals als mapes Ming clàssics. Els límits provincials hi estan clarament definits, i totes les grans ciutats de cada província hi són presents. També mostra la Gran Muralla, amb una menció al fet que va ser començada pel primer emperador Qin, Shihuang Ti, els orígens del riu Huang He, i els diversos cursos seguits pel baix Huang He al llarg de la història. Com és habitual als mapes Ming, les nacions tributàries com Vietnam, Cambodja, Sumatra, Java i les altres, s'aplanaven arreu del cos essencial de la Xina al racó sud-oest del mapa, com si fossin una prolongació de la Xina pròpiament dita.

Aquest mapa va ser enviat immediatament a Espanya, juntament amb una extensa traducció de les seves nombroses inscripcions. El traductor, probablement Rada, va

rebre ajuda d'un intèrpret fujianès, ja que les transliteracions apareixen en minnan, el dialecte de Fujian.

Com que no era una carta nàutica, segurament aquest mapa es va portar a Manila de manera planejada i ben protegit, ja que es troba en un estat perfecte. Considerant-ne la mida, la precisió i l'estil, aquest mapa ha de procedir de l'estudi d'un erudit, probablement de la casa familiar del sangley que el va lliurar, a canvi d'algun favor exclusiu als contractes comercials amb els espanyols. Apunta clarament a una relació familiar ben estreta entre els sangley de Manila i les classes altes de Fujian.

Les relacions econòmiques entre els sangley i les grans famílies de mercaders de Fujian també són fàcils d'apreciar. Aquest és el cas, per exemple, d'un altre sangley, anomenat Sinsay. Com Canco, apareix sovint i des dels primers anys venent ferro i sedes als nouvinguts castellans. També apareix, de nou i juntament amb Canco, acompanyant una expedició dominica que va fracassar a la Xina a principis de la dècada de 1590: tant Canco com Sinsay eren àvids a l'hora d'aconseguir i de controlar una relació fàcil entre els espanyols i els xinesos. La implicació de Sinsay amb els espanyols és clara tenint en compte que va aconseguir aprendre espanyol i actuar com a intèrpret, tant quan el pirata Limahon va arribar a Manila com quan l'expedició de Rada va anar a la Xina l'any 1575.

Però no seria just imaginar aquests xinesos filipins com gent exclusivament implicada en el comerç entre Fujian i Manila. Els camins marítims ben establerts connectaven els mercaders fujianesos xinesos amb totes les ciutats portuàries des del Japó fins a Indonèsia. Feien negocis amb les Filipines, però també amb els ports de Vietnam, de Cambodja, de Tailàndia, la península de Malacca i finalment amb Java.

S'ha de tenir present que al segle XVI, malgrat la presència de colons portuguesos i espanyols –i fins i tots els holandesos i els anglesos que van arribar a finals de segle– el control de les aigües de l'Àsia Oriental es trobava a les mans dels mariners asiàtics orientals. Un text xinès del segle XVII fa una descripció minuciosa dels vaixells de Fujian: tenien una mànega de més de deu metres i una llargada de més de trenta. Aquests vaixells necessitaven una inversió de capital per ser construïts i cada any, en tornar, havien de ser reajustats. Les famílies de Fujian també havien d'emprar pilots hàbils i cars, capaços de trobar el seu camí a la xarxa de camins marítims que indicaven les cartes nàutiques.

Una prova addicional de l'actiu comerç interasiàtic va ser obtinguda amb el descobriment l'any 2008, a la Biblioteca Bodleiana, del mapa de Selden, una carta nàutica que probablement va ser feta per a una família de mercaders xinesos amb lligams a Fujian. Aquesta peça única de la cartografia comercial xinesa corrobora els documents espanyols, que ja donaven pistes dels lligams internacionals de la diàspora xinesa. I Martín de Rada també es va adonar que els xinesos usaven cartes nàutiques marítimes als seus vaixells.

El mapa de Selden és un mapa immens, probablement fet per ser exposat, amb unes complexes rutes marítimes dibuixades amb instruments tècnics i que afegeixen a les rutes comercials extremament acurades una representació sorprenent a sis colors dels rius, muntanyes, arbres, aïllats o plantats en fileres, flors i fins i tot papallones sobrevolant la Gran Muralla. Els itineraris detallats que connecten el mar de la Xina del Sud amb el Japó i les Filipines donen una imatge inigualable de la vitalitat comercial original de l'Àsia Oriental. La transcripció del mapa dóna una idea acurada del sorprenent nombre de ciutats portuàries dels mars de la Xina, on els mariners fujianesos negociaven a principis del segle XVII. La menció detallada a tots els ports disponibles a les Filipines posa de relleu la importància de Manila, amb la seva badia clarament dibuixada, i especifica la seva connexió amb el comerç del Pacífic.

La historiografia europea ha exagerat el paper dels seus homes com els actors clau a l'hora d'iniciar la primera globalització. Però almenys a l'Àsia Oriental, el comerç global va ser bastit d'acord amb les xarxes globals ben estructurades que ja existien molts segles abans de l'arribada dels europeus.